

Renata Hamsikova strijdt met hoofd en hart voor rechten van hoogbegaafde kinderen

‘Versnellen is meestal beter

Productief, betrokken, eigenzinnig en ondernemend. Deze woorden typeren Renata Hamsikova. Ze weet als geen ander de moderne media zo in te zetten dat haar visie over hoogbegaafdheid bij een breed publiek onder de aandacht komt. ‘Verrijken en compacten is mooi’, zo vindt ze ‘maar daarnaast is versnellen meestal beter. We moeten gewoon de ontwikkeling van een hoogbegaafd kind volgen. Meer niet. Daar hebben ze recht op. Dat staat in de Nederlandse wet.’ Een vrouw met een missie.

Een studie-uitwisselingsproject deed haar in Nederland belanden. En hoewel haar tongval nog steeds haar Tsjechische roots verradert, is Renate Hamsikova volledig vernederlands. Zo als zo vaak kwam ze in aanraking met hoogbegaafdheid toen bleek dat haar zoon op school geen aansluiting vond bij de leerkrachten en leerlingen. ‘Hij sprak heel anders en zijn interesses liepen mijlenver uiteen met die van de andere kinderen. Toen hij naar de basisschool ging kon hij al lezen, was hij heel geïnteresseerd in geschiedenis en legde hij allerlei verbanden. Op school verveelde hij zich stierlijk. Hij mocht alleen maar spelen. Daar werd hij depressief van. Apathisch gedrag was het gevolg: op de bank zitten, weinig zeggen, naar buiten staren. Er kwam niks uit zijn handen. Toen hebben we eerst een dokter geraadpleegd en daarna een hoogbegaafden-specialist ingeschakeld. Hij heeft hem toen uitgebreid getest. Daaruit kwam naar voren dat hij een zeer hoog IQ had.’

Toch kostte het nog een hele tijd om passend onderwijs voor hem te vinden. ‘Hij is versneld van 1 naar 3 gegaan en groep 3 en 4 heeft hij in één jaar gedaan. Het laatste halfjaar van de basisschool heeft hij thuisonderwijs gekregen. Hij was echt uitgeleerd. Hij scoorde gelukkig goed op de Citotoets en is naar het gymnasium gegaan.’

Voor Hamsikova markeerde deze worsteling met haar zoon het begin van een intensieve speurtocht naar de essentie van hoogbegaafdheid. Ze volgde de ECHA-opleiding bij het CBO aan de Radboud Universiteit in Nijmegen. Haar universitaire graad als vertaalster Tsjechisch/Engels en het feit dat ze acht talen spreekt, hebben het haar wellicht iets makkelijker gemaakt om ook na haar opleiding allerlei wetenschappelijke buitenlandse bronnen te raadplegen en daar verslag van te doen. Inmiddels heeft ze acht publicaties over hoogbegaafdheid op haar naam staan, waaronder de e-boeken ‘Hoogbegaafd opvoeden – lijden of (bege)leiden?’, ‘Zorg zelf voor jouw succes!’ en de magazineglossy ‘Hoogbegaafde kinderen versnellen niet.’

In 2009 richt ze haar bureau Ieku-advies op. Ze helpt uitzonderlijk begaafde kinderen en jongeren ‘te bereiken wat ze willen en weerbaar te worden in hun leefomgeving, zodat ze onafhankelijk beslissingen kunnen nemen en leren voor eigen belangen op te komen. Dit alles met het doel zelfstandig te zorgen voor hun eigen succes en hun potentieel ten volle te benutten.’ Ook organiseert ze congressen en seminars voor ouders, leerkrachten en begeleiders. In 2011 organiseerde ze het drukbezochte congres ‘Hoogbegaafde kinderen – onze uitdaging’.

HOOGBEGAAFDEN LEREN ANDERS

Volgens Hamsikova valt er nog steeds een wereld te winnen. Veel leerkrachten hebben volgens haar geen flauw idee waarom en hoe ze hoogbegaafde leerlingen moeten laten versnellen. ‘Het besef ontbreekt dat het bij hoogbegaafde kinderen niet gaat om versnellen, maar om op de juiste manier de ontwikkeling te volgen. Hoogbegaafde kinderen leren anders en sneller en zij gedijen op complexiteit. Als een baby van negen maanden begint te praten dan zeggen ouders ook niet ‘Wacht daar nog maar even mee, want dat hoor je pas over

In de ‘Rechten van het kind’ staat dat ieder kind recht heeft op een doorgaande lijn in zijn ontwikkeling.

Renata Hamsikova

ALLERLEI SOORTEN STRESS

Kunt u zich de frustratie van het kind voorstellen dat dag in dag uit wacht totdat er iets zal gebeuren? Kunt u zich de eenzaamheid en het gevoel van anders zijn voorstellen? Hoogbegaafde kinderen zijn kwetsbaar in een maatschappij die verschillen moeilijk accepteert. Ze hebben hierdoor te maken met allerlei soorten stress.

Het kind dat voorloopt, leert op school:

1. Hoe het zijn ideeën eenvoudig kan vertellen zodat andere kinderen het ook begrijpen.
2. Hoe het geduldig moet wachten terwijl anderen worstelen met concepten die hij al jaren kent.
3. Hoe het zich kan inhouden om niet alle vragen van de leerkracht te beantwoorden zodat anderen ook aan de beurt komen.
4. Hoe het sociaal bij andere kinderen kan passen, die oninteressante spellen spelen en die volgens regels spelen die onredelijk lijken.
5. Hoe het kan leven zonder echte vrienden of begrip van anderen.

'Als een baby van negen maanden begint te praten dan zeggen ouders ook niet 'Wacht daar nog maar even mee, want dat hoor je pas over een jaar te doen.'

een jaar te doen.' Maar het is wel schering en inslag bij hoogbegaafde kinderen. Op een gegeven moment geloven deze kinderen het wel. Ze laten niet meer zien wat ze kunnen en gaan onderpresteren.'

Hamsikova is een groot voorstander van versnellen, want volgens haar zal dat in de regel positief uitpakken voor de leerling. 'Er zijn genoeg wetenschappelijke onderzoeken die dat onderstrepen. Vaak is het zelfs noodzakelijk als de school de ontwikkeling van het kind wil bijbenen. Belangrijk is dat de school in grote lijnen een visie heeft en voldoende kennis in huis haalt om deze groep leerlingen adequaat te begeleiden. Niet versnellen kan leiden tot ernstige psychische schade, onderpresteren, een laag zelfbeeld en geestelijke verminking voor de rest van het leven.'

Toen ze in Nederland eenmaal in aanraking kwam met het basisonderwijs, verbaasde ze zich over het starre karakter ervan. 'Alle kinderen worden op dezelfde manier benaderd. In Tsjechië is het vrij nor-

maal dat er versneld en gedifferentieerd wordt, dat je doorgaat met waar je goed in bent, per vak of in de volle breedte. Daar heb je ook vanaf de basisschool academisch geschoolde vakdocenten. Die kunnen je wellicht toch wat meer uitdagen dan wanneer er een leerkracht voor staat die voor alles moet zorgen. In Tsjechië ga je bovendien tot je veertiende naar de basisschool en kun je dus gewoon doorgaan met rekenen/wiskunde. Stof die hier alleen op de middelbare school gegeven wordt.'

Inmiddels is ook haar hoogbegaafde dochter (9) toegelaten tot het gymnasium. 'Zij heeft wel drie basisscholen versleten en het laatste jaar heeft ze thuisonderwijs gekregen. Ze begint nu aan de brugklas. Dat is best wel spannend, want het middelbaar onderwijs is nog minder dan het basisonderwijs ingericht op deze groep kinderen. Middelbare scholen zijn heel inflexibel. Op deze scholen wordt erg gefocust op het benoemen van gebreken: eerst moeten bijvoorbeeld de executieve functies werken, pas dan kan verrijking gegeven worden. Heel frustrerend. Het blijft aanmodderen. Als je de hele dag aardappelen moet schillen, leer je geen driegangenmenu te bereiden. Soms moet je dingen durven omdraaien.'

THUISONDERWIJS

Hamsikova benadrukt dat er wel degelijk docenten zijn die uitstekend werk doen. 'Een begripvolle leerkracht die zich kan verplaatsen in zijn hoogbegaafde leerlingen en die flexibel is en bereid out of the box te denken, kan het grote verschil maken. Hij moet de klik kunnen maken. Als dat lukt dan zijn ook hoogbegaafde kinderen bereid om alles voor je te doen. Dan leren ze ook veel beter.'

Maar over het algemeen kun je volgens haar rustig stellen dat het voor deze groep kinderen op school allemaal veel te langzaam gaat en dat er bovendien veel te veel herhaling optreedt. 'Ook het middelbaar onderwijs is bepaald niet ingericht op differentiatie. Daarom propageer ik ook dat deze kinderen deels thuisonderwijs kunnen volgen. Deels via de wereldschool IVIO, zodat ze op die manier toch hun eigen weg kunnen volgen.'

Ze beseft dat thuisonderwijs niet voor alle hoogbegaafde kinderen realiseerbaar is. Niet alle ouders zijn immers thuis en in staat om thuisonderwijs te faciliteren. 'Je eigen kind begeleiden vergt nogal wat. Je moet kunnen uitdagen, hem of haar nieuwe dingen laten ontdekken en dar ook goede feedback op geven. Bij IVIO geeft de docent instructie, via skype, maar dat blijft natuurlijk basisstof. Daarnaast heb je opdrachten nodig die bij de eigen ontwikkeling passen en dat moet door de ouders verzorgd worden. Vaak kunnen ze dat. Soms niet.'

Hamsikova geeft een voorbeeld van een jongen, Simon (7), uit haar praktijk die wis- en scheikunde op 4-vwo niveau volgt. Daarnaast is hij heel goed in

programmeren en spreekt hij al veel talen. 'Er is een probleempje: hij is nog niet zo handig in veel praktische dingetjes. Dat was het struikelblok op school. De ouders hebben er gelukkig voor gekozen om hem te laten ontwikkelen op zijn eigen manier. Voor wis- en scheikunde hebben ze een docent ingehuurd, voor piano ook. Hiervoor zijn ze verhuisd naar België waar thuisonderwijs zonder gedoe mogelijk is. Deze ouders kunnen dat betalen, maar veel anderen natuurlijk niet. En dat betekent dat soms door geldgebrek dergelijke kinderen niet tot volle ontwikkeling kunnen komen. Terwijl scholen wel budgetten krijgen voor passend onderwijs. Een heel bedenkelijke en verwerpelijke ontwikkeling.'

Hamsikova spreekt liever niet over thuisonderwijs, maar over onderwijs op een andere locatie, want strikt genomen valt deze vorm van thuisonderwijs niet onder de vrijstellingsregeling in de wet. 'De school blijft eindverantwoordelijk en bepaalt de leerdoelen en de leerlijn. De basisstof wordt dus gewoon versneld aangeboden. Maar wat verrijking betreft kun je natuurlijk volledig los gaan en dat is precies wat deze kinderen nodig hebben.'

Ze hoopt dat 2018 de wet verruimd wordt. De Tweede Kamer en staatssecretaris Dekker hebben daar een principeakkoord over bereikt. Ook hoopt ze dat ouders dan een financiële bijdrage van het Rijk krijgen, zodat ook minder draagkrachtige ouders voor deze vorm van onderwijs kunnen kiezen. 'Een klas met hoogbegaafden is leuk voor de sociale contacten, maar verder heeft het niet zoveel zin. Hoogbegaafde kinderen hebben veel autonomie nodig en daar is het reguliere schoolstelsel niet op ingericht.'

CLINICAL KNOWLEDGE

Goed omgaan met hoogbegaafde kinderen kun je volgens Hamsikova niet alleen leren uit een boek. Ook is het belangrijk dat je 'in de praktijk met deze kinderen omgaat'. Hamsikova refereert hierbij aan het onderzoek van dr. Linda Silverman. Silverman noemt dit *clinical knowledge*. Alleen als je over voldoende praktische kennis beschikt kun je bepaald gedrag adequaat duiden en weet je ook hoe je daar goed op kunt reageren. 'Dat geldt ook voor psychologen die IQ-testen afnemen. Je kunt niet hoger scoren dan je IQ, maar je kunt wel makkelijk veel lager scoren. Die afwijking kan volgens professor Jelle Jolles van de VU wel 50 punten zijn. Als je deze groep kinderen onvoldoende hebt meegemaakt, liggen misdiagnoses levensgroot op de loer. Een druk en ongeïnteresseerd hb-kind heeft geen adhd. Geef zo'n kind een uitdagende opdracht en het zit uren zeer geconcentreerd te werken. Al die inzichten moet je hebben. Ook een docent heeft per definitie te weinig *clinical knowledge*. Daarom is het goed als iedere school 1 of 2 specialisten heeft die een goede opleiding gehad hebben en ook met deze kinderen werken. Gaandeweg kunnen zij dan de reguliere leerkrachten steeds beter adviseren.'

Toch weten veel scholen zich nog steeds geen raad met deze groep kinderen. 'Dat is eigenlijk ook niet zo vreemd. Hoogbegaafde kinderen kunnen de basisschool in drie jaar doen. Veel hoogbegaafde kinderen zelfs in twee jaar. Dan moet je als school wel heel veel verrijkingstof aanbieden om de tijd een beetje nuttig te besteden. Besef dat verrijkingstof voor deze groep kinderen basiswerk is. Ik heb kinderen in mijn praktijk die met 7 jaar klaar zijn met de basisschool en via IVIO verder gaan met de middelbare school. Op hun twaalfde zijn ze klaar met de middelbare school. Sommige kinderen gaan verder studeren, andere gaan een wereldreis maken met hun ouders. Naar school hoeven ze niet meer, want als je de school af hebt gemaakt, ben je niet meer leerplichtig. Ik wil hiermee aangeven dat het wel een bijzondere groep is, die je anders moet benaderen.'

HIGHLY GIFTED: WELCOME TO MY WORLD!

Op 29 en 30 september 2017 vindt in Utrecht een symposium plaats over uitzonderlijk begaafde kinderen. Tijdens dit symposium zal de Canadese Sue Jackson haar ervaringen delen met betrekking tot begeleiding van uitzonderlijk begaafde kinderen. Zij werkt al ruim vijftig jaar met deze doelgroep. Het is een uniek symposium voor Europa. Uitzonderlijk begaafde kinderen zijn kinderen die 145+ scoren op een IQ test of waarvan een deskundige vermoedt dat ze uitzonderlijk begaafd zijn. Er zijn veel meer van deze kinderen dan we denken, omdat ze slecht te testen zijn en zich vaak extreem aanpassen. P. Susan (Sue) Jackson is oprichter van Daimon International, een internationale organisatie ter ondersteuning van uitzonderlijk begaafde en getalenteerde mensen wereldwijd. Tevens is zij oprichter en hoofdtherapeut van The Daimon Institute for the Highly Gifted in Vancouver. Renata Hamsikova van leKu advies is een van de organisatoren van het symposium. www.ieku.nl/uitzonderlijk-begaafde-kinderen-event

Uitzonderlijk begaafde kinderen beschikken over verbazingwekkende cognitieve verwerkingscapaciteiten, zijn buitengewoon gevoelig en leven zeer intens. Deze subgroep van de grotere groep begaafden bestaat uit opmerkelijke individuen. Zij hebben een zeer ruim menselijk potentieel en vertonen, als ze op hun best zijn, een onbegrensd enthousiasme, onverzadigbare nieuwsgierigheid, verhoogde energie en empathie. Ze willen graag een bijdrage aan de wereld leveren.

Het is belangrijk dat we deze kinderen kennisvolle opvoeding en onderwijs en goede mentale gezondheidszorg bieden die aan hun intellectuele, emotionele, sociale, morele en talentgerichte behoeften tegemoet komen. Anders is de kans groot dat hun bijzondere vaardigheden verloren gaan. Als we in staat zijn onze UB kinderen beter te begrijpen, kunnen we hun weg door het leven makkelijker maken en hen helpen te accepteren wie ze zijn.

Je kunt je aanmelden via de website van leKu Advies <https://www.ieku.nl/uitzonderlijk-begaafde-kinderen-event/> of je kunt een e-mail sturen naar renata@ieku.nl

'Een begripvolle leerkracht die zich kan verplaatsen in zijn hoogbegaafde leerlingen en die flexibel is en bereid out of the box te denken, kan het grote verschil maken.'

Scholen die per definitie tegen versnellen zijn, misvormen zo'n kind. Ik raad ouders in zo'n situatie dus altijd aan een andere school te zoeken. Deze kinderen volgen eigenlijk alleen maar hun eigen ontwikkeling, een school moet dat willen en durven faciliteren. Een indeling op leeftijd is een vreemde zaak. Een indeling op ontwikkelingsfase is natuurlijk veel logischer. Een basisschool in de buurt van Arnhem rangschikt de kinderen per vak en per niveau. Toch durven maar weinig scholen dat aan.'

RECHTEN VAN HET KIND

Volgens Hamsikova vragen we dus eigenlijk meer van scholen, leerkrachten en ouders dan van de hoogbegaafde kinderen zelf. Maar het is juist die vooringegenomenheid die een objectieve kijk in de weg staat. 'Ik snap de scholen wel die zeggen dat een kind ook kind moet kunnen zijn. Kinderen moeten kunnen spelen. Dat hebben hoogbegaafde kinderen ook. Ze ontwikkelen zich a-synchroon. Daarom moet je als ouders en leerkrachten bijzonder flexibel zijn. Waarom zou een kind tussen de middag niet op de glijbaan mogen en 's middags een moeilijke wiskundige vergelijking mogen

oplossen? Het kind moet zich geen buitenbeentje hoeven te voelen. Dat zou de ideale situatie zijn.'

Ook scholen die leerlingen niet toelaten tot de Plusklas omdat ze niet op alle onderdelen een A-score halen, is Hamsikova aan doorn in het oog. Volgens haar is CITO helemaal niet geschikt om hoogbegaafdheid te meten. Nog erger vindt ze het als deze kinderen uit de plusklas gezet worden omdat de punten achteruit gaan. 'Voor het zelfbeeld van het kind is dat dramatisch. Het levert een traumatische ervaring op. Nee, je moet echt veel meer verstand van hoogbegaafdheid hebben om deze groep goed te kunnen begeleiden. Als je deze kinderen echt goed doorgrondt en goed wilt begeleiden, hoef je alleen maar hun eigen ontwikkeling bij te benen. Van versnelling is dan eigenlijk geen sprake. Dan is acht of tien jaar ook geen issue meer om naar de middelbare school te gaan. Daar kun je ze weerbaar voor maken. Maar een kind bewust achtergehouden, is veel erger. Dat vind ik wel laakbaar. Bijna strafbaar. In de 'Rechten van het kind' staat immers dat ieder kind recht heeft op een doorgaande lijn in zijn ontwikkeling. Waarom zou je acht jaar over de basisschool moeten doen, als je het in twee kunt?'

bestel de nieuwste
publicatie van Renata!

HOOGBEGAAFDE
KINDEREN
VERSNELLEN NIET

een complete gids over
onderwijsaanpassing voor
hoogbegaafde leerlingen